

גיליון הורים פרשת וַיִּזְדַּי

בפרשה מספר נושאים מרכזיים :

צוואת יעקב ליוסף , ברכת מנשה ואפרים , הברכות לבני יעקב , צוואת יעקב לבניו , קבורת יעקב בכבוד מלכים , חשש של אחי יוסף מנקמה וצוואתו של יוסף

לקראת השבת מצורפים תשעה סיפורים (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי במשפחה או בכיתה)

סיפור א' – מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים

סיפור ב' – לדעת לשתוק זו חכמה

סיפור ג' – מחלוקת במערת המכפלה

סיפור ד' – סוף מעשה במחשבה תחילה

סיפור ה' – הסכם יששכר וזבולון

סיפור ו' – וַיֵּט שְׂכָמוֹ לְסָבֵל

סיפור ז' – קָלְלַת חַגְמָה לֹו תְבֵא

סיפור ח' – מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

סיפור ט' – רע שממנו תצמח טובה?!

מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה. שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

מדוע נדרש יעקב להשביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים? וכי יעקב יחשוש שיוסף לא יקיים את הבטחתו? אלא שיעקב אבינו ידע שפרעה לא יתן ליוסף לעזוב את מצרים לקבור אותו במערת המכפלה, אלא אם כן יהיה ישא שבועה. ומובא בגמ' מסכת סוטה לו:

יוסף הצדיק פתר את חלומות פרעה. פרעה, ששמח מפתרון החלומות אמר ליוסף: "וּבְלַעְדֶּיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם". אצטגניני פרעה נבעתו מהרעיון של פרעה ומיד פנו בתמיהה: "עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילו עלינו?" אמר להם פרעה: גנוני מלכות אני רואה בו, בחכמה, גבורה ויופי.

אמרו לו: אם כן, נבחן אותו האם הוא יודע שבעים לשון. שכך אנו מודדים את המלך הראוי לשלוט. והרי אתה אדוננו מלכנו יודע שבעים לשון ותבחן אותו בכל לשון. להצעה זו הסכים פרעה.

מיד בא המלאך גבריאל ולימד את יוסף שבעים לשון, אך יוסף לא הצליח לקלוט.

מה עשה המלאך גבריאל - מיד הוסיף לו אות אחת משמו של הקב"ה "ה" ויוסף למד מיד. שנאמר: "עדות ביהוסיף שמו בצאתו על...מִצְרָיִם שָׁפַת לֹא יִדְעָתִי אֲשַׁמֵּעַ" (תהילים פא,ו)

פרעה החל לדבר עם יוסף בשבעים לשון. כל לשון שדיבר פרעה עם יוסף, ענה לו יוסף באותה השפה.

לאחר שסיים פרעה לדבר עם יוסף בכל שבעים הלשונות ועורר את התפעלות פרעה והאיצטגננים, פנה יוסף אל פרעה בלשון הקודש, ביחידות ומבלי שאף אחד ישמע, ופרעה לא הבין את שפתו.

פרעה נחרד ופחד שיחליפו אותו ביוסף.

אמר פרעה ליוסף למד אותי שפה זו. לימד אותו ולא קלט. מיד השביע אותו: השבע לי שלא תגלה! ונשבע לו.

כשנפטר יעקב, רצה יוסף לעלות לקבור אותו במערת המכפלה. פנה יוסף לפרעה "אָבִי הִשְׁבִּיעַנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר כָּרַיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן". פרעה חשש שבני יעקב יעזבו את מצרים והברכה שהביאו איתם תיפסק ואמר ליוסף "לך התר שבועתך ע"י חכמים!

ענה לו יוסף "אם כך, אתיר גם את שבועתי שנשבעתי לך.

נכנע פרעה ליוסף "עֲלֵה וקָבַר אֶת אָבִיךָ בְּאֶשֶׁר הִשְׁבִּיעָךְ"

סיפור ב' לשולחן שבת

על מעלת השתיקה - לדעת לשתוק זו חכמה
בפרשת השבוע אנו למדים על מעלת השתיקה משני בני יוסף שלא דיברו בזמן שיעקב אבינו שיפיל את ידיו למרות שהבינו שיד ימין הונחה על ראש הצעיר ויד שמאל על ראש הבכור.
נלמד משל נפלא:
בעיר העתיקה בירושלים עמד ילד עם מגש ועליו כעכים חמים למכירה.
אחד הסוחרים זיהה שהמגש מזהב והוא עתיק ושוויו עצום, וכיוון שהבין שהילד שמחזיק בו איננו מבין את ערכו, אמר לו: "ילד, אם אתה רוצה אני אקח ממך את כל הכעכים עם המגש ואתן לך 100 שקל", הילד אמר בליבו אם הוא רוצה 100 כנראה זה שווה לפחות 200 והשיב בשלילה.
הוא החליט לבדוק עד כמה האיש רוצה את המגש ואמר לו אם אתה רוצה נעשה החלפה, תביא את החמור שלך וקח את המגש... האיש מיד הסכים ואז הבין הנער שמגש כזה כנראה שווה כמה אלפים... והוא סרב אלא אם כן איש שיחו יראה לו כיצד עושה חמור?... והאיש החל לנעור כחמור...
הבין הילד שאם הוא מוכן בשוק הומה אדם לנעור כחמור, משמע שמה שבידו שווה כנראה כמה עשרות אלפים... והוא אמר לאיש: "תשמע, לא ככה, חמור עומד על שניים!?"...
האיש מיד התכופף על ארבע והחל נוער בקולי קולות בזמן שתיירים מתקבצים ומצלמים ומסריטים את האיש... אמר אותו הנער אם זה מוכן לבזות את עצמו כך, משמע שיש לי כמה מליונים ביד...
אמר הילד לאיש: "שמע! אתה יכול לקום... אני עם חמורים לא עושה עסקים..."
חשב האיש ואמר לעצמו: "איזה טיפש אני, אילו הייתי שותק מההתחלה ורק שואל כמה הוא רוצה על המגש עם הכעכים, המגש היה אצלי כבר. נערתני כחמור - נשארתי חמור!"...
כן הוא הנמשל:
לא פעם אנו נתקלים באנשים שיש לנו הרבה מה לומר להם... או בשעת קטטה ומריבה אנו חושבים שיש לנו מה להגיד... עלינו לדעת שלא תמיד כדאי לדבר. השתיקה במריבה לרוב היא זו שתביא לנו ברכה כיוון שבזמן מחלוקת, המילים לא נשקלות היטב ועלולות לגרום נזק יותר מתועלת.
גם מנשה וגם אפרים יכלו לדבר לפני הברכה אבל הם העדיפו לשתוק ולכן עד היום כל בית בישראל מברך את ילדיו בהם.

סיפור ג' לשולחן שבת

יעקב אבינו ע"ה עשה צבורין (ערמות) מכל נכסיו שרכש בחו"ל, כל כסף וזהב שהביא מבית לבן, עשה אותו כרי - ערימה ואמר לעשו (אחיו) טול את אלו בשביל חלקך במערה, כיוון שאין נכסי חוץ לארץ כדאין לי. שאל מה אתה רוצה הכרי הזה או הקבר הזה? לקח עשו את הכרי ויעקב לקח את מערת המכפלה.
ומובא בגמרא שלמרות ההסכם ביניהם, עשו עדיין רצה את מערת המכפלה.
"... כיון שהגיעו למערת המכפלה בא עשו והיה מעכב. עשו טען שמערת המכפלה שייכת גם לו. ואמר להם: קרית ארבע - ארבע זוגות היו: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. יעקב קבר את לאה בחלקו ומה שנשאר זה חלקי.
אמרו לו: מכרת את חלקך ליעקב כשמכרת את הבכורה. א"ל: אמנם מכרתי את חלקי אך אנו שני אחים ואת הירושה מחלקים לשלושה חלקים, הבכור נוטל פי שניים וחלק אחד נוטל האחר. אמנם את חלק הבכורה מכרתי לאחי יעקב, אך האם גם את החלק הפשוט מכרתי? אמרו לו: כן. שהרי כתוב בתורה "בקברי אשר כריתי לי" אשר קניתי לי. אמר להם: תביאו שטר מכירה, אמרו לו: השטר נמצא בארץ מצרים. ומי ילך? החליטו שילך נפתלי שהוא קל רגליים כאיילה.
חושבים בן דן היה שם, והיה כבד שמיעה, כך שלא שמע את המשא ומתן בינם לבין עשו. שאל אותם: מדוע אתם מתעכבים מלקבור את המת? אמרו לו שעשו הרשע מעכב עד שיבוא נפתלי מארץ מצרים עם השטר. א"ל: ועד שיבוא נפתלי מארץ מצרים יהא סבא מוטל בבזיון?! לקח מקל והכהו בראשו, ויצאו עיניו ונפלו לרגליו של יעקב (מסכת סוטה יג.). בכך התקיימה נבואתה של רבקה אמנו: "למה אֶשְׁכַּח גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד"

סיפור ד' לשולחן שבת

יעקב אבינו מברך את בניו לפני מותו ובברכתו לראובן בנו בכורו אמר: "רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֲתָהּ, פְּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, יְתָר שְׂאֵת וְיִתְר עֵז".
ראובן היה ראוי לזכות לבכורה, כהונה ומלכות, אך: "פְּחִי פְּמִים אֶל תּוֹתֵר" - בגלל שנהג בפזיזות לאחר מות רחל אמנו (שהחליף מיטת בלהה במיטת לאה, כי רצה שיעקב יהיה באוהל לאה אמו, ואילו יעקב אבינו רצה אחרת) נלקחו ממנו הבכורה, הכהונה והמלכות. יוסף קיבל את הבכורה, לוי קיבל את הכהונה ויהודה את המלכות.

"סוף מעשה במחשבה תחילה" - הפזיזות גורמת לנפילות ולכן יש לנהוג תמיד במתינות ובסבלנות. צריכים אנו לחשוב ולבדוק טוב לפני כל מעשה. ומובא משל: לאדם אחד היה כלב ששמר על ביתו בנאמנות. לא פעם גרש מן הבית גנבים וחיות רעות. האיש לא חשש מעולם לעזוב את ביתו, בIODעו שכלבו ישמר עליו מכל משמר. פעם הלך האיש ליער לכרות עצים, והשאיר את בנו הקטן בביתו, כשהכלב עומד לשמור עליו. כשחזר האיש מהיער והתקרב לדלת ביתו, מצא כתמי דם גדולים על הרצפה. האיש נבהל וקרא בקול לבנו, אך הבן לא ענה. קרא שוב, ולא היה מענה. כשניגש למיטתו, הילד לא היה שם. בפנת החדר שכב הכלב שעל פיו היו כתמי דם. חשב האב שכלבו ה'נאמן' טרף את בנו. כעס האיש מאוד על הכלב, הרג אותו, וישב לבכות בקול בכי מר על מות בנו. לקול בכייתו התעורר הבן שנרדם על הספה, בא אל האב הנדהם וסיפר לו על החדס הגדול שעשה עמו הכלב היום. הוציא הילד את אביו החוצה והראה לו פגר של זאב מוטל על הרצפה בחצר. לולא הכלב שהציל את הבן משיני הזאב, לא היה עוד בנו בחיים. כעת לאב הפזיז כבר אין כלב נאמן שישמור לו על בנו.

סיפור ה' לשולחן שבת

"זְבוּלָן לְחוּף יָמִים יִשְׁפֵן ... וַיִּרְכָּתוּ עַל צִידָן" - שבט זבולון היה עוסק במסחר, היה עוסק ביבוא ויצוא דרך הים והיה מפרנס את בני שבט יששכר, שהיו עוסקים בתורה. על כך נאמר (דברים לג, יח): "שְׂמַח זְבוּלָן בְּצִאֲתָךְ, וַיִּשְׁשַׁכְּרָ בְּאַהֲלֵיךְ". ומדוע היה שמח ביציאתו למסחר? בגלל שהיו תומכים ומחזיקים ביששכר! זה היה סוד הצלחתם במסחרם. ומסופר על בני כפר אחד שבאו אל רבי יצחק מקובנא, וביקשו ממנו שימליץ להם על מועמד מתאים לרבנות בכפרם. רבי יצחק אלחנן המליץ להם על אברך תלמיד חכם וירא שמים. כאשר באו האנשים אל האברך להציע לו את המשרה, אמר להם שמצדו הוא מוכן, אך מכיוון שהוא מתגורר כעת אצל חמיו שתומך בו והוא סמוך על שולחנו, רוצה הוא לבקש ממנו את רשותו. כאשר שמע חותנו של האברך על ההצעה, אמר לו: "לשם מה אתה זקוק לזה? אם חסר לך כסף אני אוסיף לך, ובלבד שתישאר עמי ותמשיך ללמוד תורה בזכותי". חלפה שנה ובפני רבי יצחק אלחנן שוב נצבה משלחת, הפעם מעיירה חשובה, ושוב המעשה חזר על עצמו ולבסוף אותו אברך נשאר אצל חמיו. לאחר פרק זמן נוסף, הגיעה משלחת נכבדה מעיר גדולה וחשובה. אשת האברך רצתה מאוד שאביה הפעם יסכים, לכן גם היא נכנסה עם בעלה לשאול את אביה. הלה חזר על דבריו ושוב הבטיח להם תוספת על התקציב שהוא נותן להם, אך כאן התפרצה האשה ואמרה לאביה: "עד מתי תחזיק ותתמוך בנו? הגיע הזמן שנפרד ולא נהיה תלויים בך יותר!" האב אמר בשקט: "מי יודע מי מחזיק את מי!" כעבור כמה שבועות של הכנות, עזבו האברך ובני ביתו את העיירה, בעגלה עמוסה בכל חפציהם ומגמת פניהם אל העיר הגדולה. הם לא הספיקו להרחיק, ולפתע השיג אותם פרש בהול ובפיו בשורה מרה - אבי האשה שבק חיים בפתע פתאום! אז הבינו כולם את משמעות דברי האב: "מי יודע מי מחזיק את מי"...

סיפור ו' לשולחן שבת

יִשְׁשַׁכְּרָ חֵמֶר גָּרָם רִבֵּץ בֵּין הַמְּשֻׁפְתִים... וַיֵּט שְׁכָמוֹ לְסִבְל וַיְהִי לְמַס עֵבֶד" ידוע כי אדם שמתעניין על כתפיו עול כבד בניגוד לרצונו, אינו מטה את שכמו לסייע בידי מעניו, אך אם מרצונו החופשי מטה את שכמו, הרי זה מעיד כי נהנה לשאת את המשא! כאשר אדם מכיר בכך שהדרך היחידה לזכות להנאה, עונג, מנוחה וטובה גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, הוא היא רק ע"י לימוד התורה, אז מרצונו מטה הוא שכמו לסבול עולה. והחפץ חיים שואל: מדוע נאמר לשון סבל על התורה?! הרי היא מתוקה מדבש ומנופת צופים? ועונה במשל: מעשה בסוחר גדול של אבנים טובות ומרגליות שיצא לאחת הארצות הרחוקות לקנות שם סחורה. הוא קנה סחורה בכל הכסף שייחד לכך, והשאיר בידו סכום עבור הנסיעה חזרה לארצו. בשעה שהלך לאכסנייתו לארוז את חפציו פגש אותו סוחר שהציע לו יהלומים מיוחדים ונדירים במחיר זול במיוחד, בגלל שעומדים להחרים לו את כל הסחורה ורוצה להפטר ממנה בכל מחיר. הראה לו הסוחר את הסחורה, ואורו עיניו. סחורה כה משובחת לא ראה מימיו. אך היות ונשארו לו רק מעט מזומנים לצורך חזרתו לביתו, חכך בדעתו האם להיענות להצעה המפתה. שקל בדבר והגיע לכלל מסקנה שאת הזדמנות חייו הוא לא מחמיץ. הוא שלשל לידי הסוחר את הכסף ולקח את הסחורה, צרר את האבנים היקרות בכיס מיוחד ופנה לחזור לביתו. מאחר ומוכרח היה לקמץ בהוצאות הדרך נאלץ להתאכסן באכסניות הפשוטות ביותר שלא כהרגלו, ישן על גבי הקרקע ואכל מאכלים פשוטים: לחם צר ומים במשורה. באחד הימים הזדמן סוחר עשיר לאכסניה בה שהה מיודעו, ובראותו את היהלומן, כמעט שהתעלף. נשתומם ולא האמין למראה עיניו, שאל אותו: "איך התגלגלת למקומות כאלה? האם ירדת מנכסיד?" ענה לו הסוחר: "הלא יודע כבודו כמה טרחת טורח האדם להרוויח מאות דולרים, וכאן צפוי לי רווח של מיליונים!", הוא פתח את צרור האבנים והראה את טיבה של הסחורה. עיניו של העשיר הסתנוורו מהברק והוא אמר לחברו: "וודאי שלמען אוצר כזה כדאי

לשאת בכל העינויים הללו במשך זמן קצר, ובלבד לזכות אח"כ ברווח גדול. אך תאמר לי בבקשה, כפי שאני מכיר אותך, אתה מפונק מאוד, רגיל למעדני מלכים ואינך מסוגל לישון על מיטה שאין בה מזרון מיוחד. א"כ, כיצד אתה מסתדר בלי אוכל משובח ושאר התנאים שאתה רגיל להם?"

אמר לו הסוחר: "אכן, רעות רבות שבעה נפשי בנסיעתי זו, אולם, בכל פעם שגוברת עליי המצוקה, אני מוציא צרור זה, פותח אותו ומסתכל עליו. זה נותן לי כח להתגבר על הכל, ולדעת שבקרוב אחזור לביתי ואהיה העשיר הגדול ביותר! ואז מיד אני מתמלא שמחה וכח להמשיך הלאה.

סיפור ז' לשולחן שבת

המקלל מפסיד לעצמו

יצחק אבינו חי 180 שנה, ויעקב בנו חי רק 147 דהיינו: 33 שנים פחות. חז"ל מביאים שעל כל מילה שהתלונן בפני פרעה הורידו לו שנה אחת ("מעט ורעים היו...") ללמד שאדם צריך לקבל את הייסורים באהבה.

ורבינו יעקב בעל הטורים מביא סיבה שנייה לכך - שכיוון שקילל את רחל (כשלבן חיפש את התרפים אמר יעקב "אֶשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֶלְהֵיךָ לֹא יִחְיֶה") ובעקבות כך מתה רחל.

מובא בספר משלי "קָלַלְתָּ חֲנָם לֹא תִבֹּא" כלומר אדם שמקלל סתם את חברו, הקללה תחזור אליו.

יעקב אבינו אמר: "לֹא יִחְיֶה" והמילה "יִחְיֶה" בגימטריה = 33. כלומר ירדו 33 שנים.

איש חכם, ישב תחת עץ. ניגש אליו בחור, אשר שמע כי האיש היה אדם בעל שיעור קומה. החליט הבחור לבחון את שליטתו העצמית של החכם.

עמד הבחור מול החכם והחל לקללו. הוא השתמש בכל מילות הגנאי הקיימות עלי אדמות - אך ללא הועיל. החכם לא הגיב...

לאחר זמן מה, התעייף הבחור המקלל והלך לדרכו. לאחר מנוחה קצרה, הוא חזר לסיבוב שני של קללות. הפעם הוא הוסיף קללות על משפחתו של החכם והטיח בו את כל מילות הפגיעה שיכל להעלות בדעתו. אך שוב, לא הייתה שום תגובה מהחכם.

הבחור התעייף מאוד, פנה לחכם ואמר: "אני קיללתי אותך בכל דרך שיכולתי לחשוב עליה, אך אתה לא החזרת לי כלל וכלל!?"

החכם הביט אליו למעלה וענה בשאלה: "אם מישוהו נותן לך מתנה, אך אתה מסרב לקבלה, אזי, אצל מי נשארת המתנה?"

"אצל האדם הנותן", השיב הבחור. "אם כן, אני מסרב לקבל את הגידופים שלך!", ענה החכם.

הסתובב הבחור והלך...

סיפור ח' לשולחן שבת

מקמץ לגופו ומפזר לאחרים

זכות מה זכה אֶשֶׁר לברכה כל כך גדולה בספר דברים ממש רבנו?! וכתב רש"י על הפסוק "וטובל בשמן רגלו" שהיתה ארצו

מושכת שמן כמעין. והוא מוסיף: ראיתי בספרי אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר... ובמה זכה לזה? והתשובה היא: "

מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מְלֶךְ" ... וננסה להבין מה הקשר.

בגמרא ירושלמי, פסחים פ"ד מובא מעשה:

ר' עקיבא הלך עם חכמים לאסוף צדקה. הגיעו לבית אחד וכשרצו להיכנס שמעו את האב אומר לבנו - לך לשוק ותקנה את הירק הזול

ביותר שיש, וגם אל תקנה מהחדש אלא מהישן...

הבינו החכמים ודילגו על הבית שכן כנראה המצב שם קשה. כשחזרו, ראה אותם האב בשדה ושאל: "למה לא נכנסתם גם אלי!?"

סיפרו החכמים את אשר שמעו... אמר להם: "לא מה שביני למשפחתי, הוא ביני לבין הקב"ה! ומיד ביקשם לגשת לאשתו שתביא

להם סאה מלאה דינרי זהב.

כשהגיעו לפתח הבית פנו לאישתו וביקשו את סאת דינרי הזהב, שאלה האישה: "מה אמר לכם בעלי? סאה גדושה או מחוקה?" ולא

ידעו.

אמרה האישה: "אתן גדושה, ואם התכוון מחוקה, אוריד מכתובתי", שמע זאת בעלה והכפיל את כתובתה.

רבינו האלשיך הקדוש לומד מסיפור זה שהדרגה הגבוהה בצדקה היא שאדם נותן יותר ממה שמוציא על עצמו.

כן גם אצל אשר - "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמוֹ וְהוּא יִתֵּן מֵעֲדָנֵי מְלֶךְ" בשביל עצמו הספיק לו ארוחת לחם שמנה, אבל לאחרים נתן מעדני

מלך...

סיפור ט' לשולחן שבת

רע שממנו תצמח טובה!?

לאחר פניית אחי יוסף למחילה עונה להם יוסף " ... אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי. וְאַתֶּם הִשְׁבַּתֶּם עָלַי רַעַה אֲלֵקִים הַשָּׁבָה לְטֹבָה ... "

. מה כוונתו שאמר " כִּי הִתַּחַת אֲלֵקִים אָנִי!?"

אחת התשובות לשאלה זו ביארו לנו "בעל העקידה" והמלבי"ם:

אמר יוסף לאחיו " אל תִירָאוּ " , כיון שאין ביכולתי להתנקם בכם. שאפילו אם נאמר שמותר לי לעשות לכם רעה, אבל לא יותר ממה שאתם עשיתם לי והנה אתם עשיתם לי רעה שגרמה לטובה, ואם אני רוצה להתנקם עלי גם כן לעשות רעה שתגרום לכם לטובה אך דבר זה אין ביכולת אדם לעשות רק אלוקים לכן אמר " כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנֹכִי " ובספר "פרדס יוסף" הביא סיפור שממחיש זאת יפה: מעשה בנפוליאון בונפרטה קיסר צרפת, שהיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה, והנה בעת עומדו להילחם עם מלכות רוסיה, הגיע אל עיר אחת אשר הייתה מבוצרת מאד, ולא עלה בידו להבקיע את חומת העיר. על כן בנה עליה מצור סביב והקיף את העיר בחילותיו, אין יוצא ואין בא עד שייכנעו אליו, וכל צבאותיו התחפרו סביבות העיר וישבו שם ימים רבים. לאחר תקופה ממושכת ללא כל הכנעה, כמה מקציניו פנו בדרישה לנפוליאון לנטוש את המערכה ולשוב אל ביתם. הציע נפוליאון שהוא בכבודו ובעצמו עם מפקד הגדוד יכנסו לעיר בלבוש כפריים חקלאים וירגלו את העיר. וכן עשו. נפוליאון ומפקד הגדוד נכנסו לעיר והתחילו לרגלה. בדרכם הגיעו לבית מרזח ששם נמצאו אנשי צבא רוסיה. נכנסו לשם ישבו ליד שולחן בקצה המרזח והזמינו יין כמו כולם, ושמו אונם כאפרכסת לשמוע שיחת החיילים. הם שמעו אותם משיחים כי המצב הכלכלי בעיר ללא נשוא, והרעב כבד עד כי עוללים שאלו לחם ופורש אין להם, ולא נשארה להם ברירה כי אם להיכנע בפני צבא נפוליאון. דברים אלו הרנינו את ליבו שלנפוליאון והמפקד אשר איתו. לפתע הסתכל בהם חייל רוסי אחד, והכירו שהוא נפוליאון, ויאמר אל חבריו: "הביטו אל הכפרי היושב בקצה החנות, זהו נפוליאון שצר עלינו את העיר!". ויחרדו ליבותם של נפוליאון והמפקד כי בעוד כרגע קט יתפסו ברשת אויביהם, אולם, למזלם דבריו לא נתקבלו באוזני שומעיו. המפקד שליווה את נפוליאון ברצותו להסיר כל ספק, טיכס עצה האיך יגרום להם להבין שטעו, קם ופקד בקול נגיד וציווה את נפוליאון להגיש לו כוס שכר. נפוליאון הבין מיד וניגש אל המוזג להביא את מבוקשו, בהגישו את הכוס עשה תנועה רשלנית, וכוס השכר נפל ונשפך על בגדי המפקד, המפקד קם בחמת זעם והכהו והפילו לארץ וצעק עליו: "שוטה, מה עשית?! ויננס נפוליאון ויצא החוצה. כשנמלט נפוליאון ניגש המפקד למוזג ושילם לו על ארוחתם, בעודו שומע איך חבריו של החייל הרוסי לועגים לו באומרם אליו, אילו היה זה נפוליאון, מי היה מעיז להרים יד עליו ולהכותו כאחד הריקים?!... ויהי בהגיעם חזרה למחנה, נפל המפקד אל רגליו ויבקש על נפשו שימחל לו על מעשיו, כי הוראת שעה הייתה לכל ייפול הקיסר ביד שונאיו. ויען הקיסר ויאמר לו: "אילו יכולתי להענישך ולהשיב לך מידה כנגד מידה לתת לך מכות כאלו אשר יצילוך ממות ולהביאך לידי חיים טובים של מלך הייתי עושה זאת ברצון, כי כן עשית אתה, על ידי שהכיתני - הגעתי ממות לחיים טובים, והשבת אותי אל מלכותי, אבל מה אעשה ואין ביכולתי לעשות זאת...". ויצו המלך והעלוהו בדרגה ונתנו לו מתנות רבות, וכעבור מספר ימים הובקעה העיר. כן הוא גם בעניינינו:

זהו שאמר יוסף "התחת אלוקים אני?!!" הרי רק ביכולתו של הקב"ה לעשות רע שממנו תצמח הטובה.
מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

צוואת יעקב ליוסף (מו, כח-לא)

בפרשה הקודמת יעקב אבינו ירד למצרים לאחר שנים ארוכות של ניתוק מבני יוסף הצדיק. יעקב מרגיש שיום מותו קרב ובא ולכן הוא קורא ליוסף בנו כדי לצוותו על דברים לאחר מותו. יעקב יודע שיוסף שמשמש השליט במצרים יוכל להוציא לפועל את צוואתו. יעקב גם מספר ליוסף מדוע לא קבר את רחל במערת המכפלה.

1. בן כמה היה יעקב וכמה שנים חי יעקב אבינו במצרים? (מו, כח) 147 שנה, 17 שנה.
2. במה מיוחדת פרשת ויחי בספר התורה מבחינת תחילת כתיבתה? מדוע? (רש"י מו, כח) פרשה ויחי היא פרשה סתומה, מכיוון שבה נסתתמו עיניהם של ישראל בהתחלת השיעבוד.
3. יעקב אבינו חש שיום מותו מתקרב ולכן קורא ליוסף הצדיק. מה יעקב אבינו משיב עליו? (מו, כט) שלא יקבור אותו במצרים אלא בארץ ישראל בקבורת אבותיו במערת המכפלה.
4. מהן הסיבות שבגללן לא רצה יעקב שיקברוהו במצרים. (רש"י מו, כט)
  - א. במכת כינים כל העפר עתיד להיות כינים ולא רצה יעקב שהכינים יזיקוהו.
  - ב. מי שקבור בחוצה לארץ - כשיקום לתחיה זה יהיה בצער.
  - ג. לא רצה שיעשוהו מצרים עבודה זרה.

5. מדוע ביקש יעקב דווקא מיוסף בקשה לגבי קבורתו? (רש"י מז,כט) מכיוון שיוסף היה מלך והיה יכול לעשות כן.
6. על מי עוד נאמר זיקרבו ימי... למות' ומה הכלל בכך? (רש"י מז,כט) זה נאמר על דוד, והכלל הוא שכל מי שלא הגיעו ימיו לימי אבותיו, נאמר עליו כך.
7. מהו היחסד ואמת' שביקש יעקב שיוסף יעשה עמו ומדוע נקרא חסד זה כך? (רש"י מז,כט) חסד זה הוא בקשת הקבורה של יעקב, והוא נקרא כך מכיוון שחסד שעושים עם המתים הוא חסד ללא קבלת גמול, ולכן הוא החסד הכי אמיתי.
8. גם בהפטרה וגם בפרשה יש אב שקרב למות ומצווה את בנו משהו. האם אתה יכול להביא עוד נקודת דמיון בין דוד ושלמה ליעקב ויוסף? (בעל הטורים מז,כט) כמו שיוסף מלך בחיי אביו (היה מלך על מצרים), כך שלמה מלך בחיי אביו דוד.
9. מדוע הזכיר יעקב קודם את זונשאתני ממצרים ורק אחר כך זקברתני בקבורתם? לכאורה זה צריך להיות הפוך - קודם לוקחים אותו למקום הקבורה ואז הוא נקבר! (ספורנו מז,ל) יעקב לא רצה שיוסף יריב עם האנשים שרוצים להתאבל על יעקב, ולכן ביקש יעקב שקודם יגמרו ימי הבכיה עליו במצרים ואז יוסף יוכל לקחת אותו בלי בלגן לקבורה בארץ ישראל (כפי שאכן היה).
10. יעקב אבינו משיב את יוסף על ההבטחה כדי שפרעה לא יוכל להפר את ההבטחה. מה עושה יעקב ומדוע? (רש"י מז,לא) משתחוה על ראש המיטה כיוון שהשכינה מעל ראשו של חולה.
11. חז"ל המשילו את יוסף לשועל. איך זה קשור לפרשתנו? (רש"י מז,לא) הביטוי הוא 'תעלא בעינייה סגיד ליה' - שועל, בזמנו, כלומר, בזמן שלטונו, סגור לו.

ברכת מנשה ואפרים (מח, א"כב)

יוסף מתבשר שיעקב חולה ונוטה למות ומגיע עם שני בניו מנשה ואפרים

1. מי אמר ליוסף שיעקב חולה? פרטו (רש"י מח,א) אפרים הודיע לו, מכיוון שאפרים היה רגיל ללמוד תורה אצל יעקב סבו.
2. כיצד הבין יעקב שאפרים ומנשה אמורים להיות נמנים על שבטי ישראל? (רש"י מח,ד) ? מההבטחה "ונתתיך לקהל עמים" בשרני שעתידים לצאת ממני עוד קהל ועמים, ואף על פי שאמר לי גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים, הרי שנים לבד מבנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדנו שעתיד אחד משבטי ליחלק ועתה אותה מתנה אני נותן לך:
3. מדוע אפרים ומנשה גם הם כמו בניו של יעקב? (ספורנו מח,ה) יעקב לא ראה את יוסף במשך שנים, וחשב שהוא מת. עכשיו, כשרואה אותו זה כאילו הוא נפגש עמו בפעם הראשונה, ולכן זה כאילו הוא נפגש איתו ועם בניו באותו זמן.
4. יעקב מספר ליוסף על קבורת רחל אימו בדרך אפרת ולא במערת המכפלה כיוון שידע שיוסף היה עצוב מכך. מדוע יעקב לא קבר את רחל במערת המכפלה? (רש"י מח,ז) לא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ וידעתי שיש בלבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה, כשיגלה אותם נבזוראון והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברמה נשמע וגו' (ירמיה לא,יד) והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאם ה' וגו' וישבו בניו לגבולם
5. מדוע שאל יעקב את יוסף 'מי אלה' על מנשה ואפרים? וכי לא הכיר אותם? (רש"י מח,ח) הוא לא רצה לברכם כיוון שראה שאינם ראויים לברכה (יצאו מהם מלכים רשעים כמו יהוא, ירבעם ואחאב)
6. מדוע נישק וחיבק יעקב את אפרים ואת מנשה? (ספורנו מח,י) על מנת שתחול עליהם ברכתיו, שעל ידי כך מתחברת נפשו אליהם.
7. לאחר שיוסף מראה את כתובת הנישואין שלו, נחה על יעקב רוח הקודש והוא רוצה לברך את אפרים ומנשה. יוסף שם את מנשה הבכור מול ידו הימנית של יעקב ואת אפרים הקטן מול ידו השמאלית. מה עושה יעקב? (מח,יד) משכל את ידיו ושם את יד ימין על ראש אפרים ושמאל על ראש מנשה.
8. יעקב מוסיף בברכתו לאפרים ומנשה: וידגו לרוב בקרב הארץ". מה עניין הדגים בברכתו של יעקב? (רש"י מח,טז) הדגים מתרבים ולא שולטת בהם עין הרע.
9. יוסף רואה שיעקב שיכל את ידיו והוא מנסה לתקן את "הטעות". מה אומר לו יעקב? (מח,יט) " ידעתי בני ידעתי גם הוא יקרה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יקרה מלא הגוים "
10. במה גדול אפרים ממנשה? (רש"י מח,יט) ממנשה יצא גדעון, שיושיע את ישראל, ומאפרים יצא יהושע, שיושיע את ישראל וגם ילמד תורה.
11. מה המשמעות של 'בך יברך ישראל' ואיפה רואים את זה היום? (רש"י מח,כ) המשמעות היא שמי מבני ישראל שריצה לברך את בניו, יברכם: ישימן אלקים כאפרים וכמנשה. אנו רואים את זה היום בברכה שמברכים חלק מעם ישראל את בנייהם בלילי שבתות וימים טובים.
12. יעקב מבשר ליוסף שלאחר מותו הקב"ה ישיבם לארץ ישראל ויעקב נותן ליוסף "שכם אחד על אחיך". מה משמעות המילה שכם (רש"י מח,כב) ? שכם - הכוונה לחלק - יוסף יקבל חלק נוסף בארץ.
13. מה מתכוון יעקב באומרו "בחרבי ובקשתי" (רש"י מח,כב) כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם, נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם, וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן.
14. מי הוא האמורי אשר עליו אומר יעקב "אשר לקחתי מיד האמורי". מדוע הוא נקרא אמורי? (רש"י מח,כב) מיד עשו, שעושה מעשה אמורי. דבר אחר, שהיה צד אביו באמרי פיו:

הברכות לבני יעקב (מט, א-כח)

יעקב קורא לבניו כדי לספר להם את אשר יקרא באחרית הימים ולברך אותם טרם מותו. יעקב בברכותיו הקצרות מחבר את העבר והעתיד של כל אחד מבניו וצאצאיו.

1. מדוע, בסופו של דבר, יעקב לא מגלה את הקץ לבניו? (רש"י מט,א) כיוון שהסתלקה ממנו שכינה.
2. רישמו עפ"י הברכה למי מבני יעקב מתאימה הברכה

גד	בברכתו חזר שמו, גיבורי מלחמה שיצאו לפני השבטים וחזרו בשלום ללא שום נזק לאחר כיבוש הארץ
בנימין יהודה	נמשל לזאב, יחלק שלל האויב. מזרעו חילקו מרדכי ואסתר את שלל בית המן בפורים בני אביו ישתחוו לו, נמשל לאריה, מנהיגם של עם ישראל עד ביאת המשיח, נחלתו בארץ ישראל מלאה בייץ
נפתלי שמעון	היה קל רגלים כאיילה ומבשר בשורות טובות אומנות רציחה בידו, יעקב ביקש לא להזכיר את שמו במעשה זמרי ומבני בניו עניים, סופרים ומלמדי תינוקות
יוסף ראובן	עין הרע לא שולטת בזרעו, בנות מצרים צעדו על החומה לראות את יופיו, הקדים את אימו מפני עשו הרשע, ניצל מפני אחיו זוכה לברכות גדולות מאביו ראוי היית לקבל כהונה ומלוכה
דן אשר יששכר	נמשל לנחש בדרך, מגיבורי השבטים, מבני בניו שמשון שינקום בפלישתים בנחלתו נמשך השמן כמעין ומשמן זה היו מושחים את המלכים נמשל לבעל עצמות, סובל עול תורה, יושב בערים קרובות לגבול ומקבל מיסים מהאויבים שהכניע
לוי זבולון	עם אחיו הרגו את כל אנשי שכם, יעקב ביקש לא להזכיר את שמו במעשה קורח ולא נספר במנין השבטים שוכן לחוף ימים, ונותן מזון לאחיו העוסק בתורה

3. מהם 'כלי חמס' ומדוע קורא להם יעקב כך?(רש"י מט,ח) כלי חמס - כלי רצח. יעקב קורא להם כך משום שכלים אלה שייכים למהות עשו, והם כביכול חמסו ממנו את זה.
4. ציין 4 חיות המוזכרות בברכות יעקב לבניו. (מט,ב-כז) 1. אריה 2. חמור 3. נחש 4. איילה 5. שור 6. זאב.
5. למה רומז יעקב לפי 'אור החיים' בברכתו לשמעון וללוי?(אור החיים מט,ו) למעשה יוסף, שמכרוהו.
6. מה עיקר הכוונה במילים 'ידך בעורף אויבך'?(ספורנו מט,ט) שינוסו מפניך כל אויבך.
7. מה הכוונה במילים 'אסרי לגפן עירה'?(רש"י מט,יא) שהיין יהיה כל כך מרובה, שגפן אחד יספיק לעיר שלמה ליין.
8. מה היחס בין יששכר לזבולון ומדוע זה צריך להיות כך?(ספורנו מט,יג) שבט זבולון בחר לתת לשבט יששכר פרנסה כדי שיעסקו בתורה, כי אי אפשר לעסוק בתורה בלי שיהיה לך ממה לחיות.
9. ויט כמו לסבול - מה לסבול? 2 תשובות(ספורנו מט,טו) 1. את עול הציבור 2. את עול התורה.
10. איזה 'אמרי שפר' נתן נפתלי לעולם?(רש"י מט,כא) את שירת דבורה, שהייתה משבט נפתלי, ושרה אחרי הניצחון במלחמה.
11. מה מיוחדת באיילה ואיך מסבירים כך את הברכה לנפתלי?(רש"י מט,כא) איילה היא מהירה, והברכה מדברת על בקעת גינוסר, מקום בנחלתו של נפתלי, ששם הפירות מבשילים בצורה מהירה.
12. מה הכוונה 'בעלי חיצים'? האם הכוונה אנשים שאוחזים בחץ שעשוי מעץ?(רש"י מט,כג) הכוונה היא לאנשים שבדיבורם הם יכולים לפגוע כמו שחץ פוגע במטרה.
13. מדוע חוזרת התורה ואומרת שיעקב ברך - 'איש כברכתו ברך אותם'?(ספורנו מט,כח) זה בא לומר שלכל אחד נתן יעקב את הברכה המיוחדת והמתאימה לו.
14. לא כל דבריו של יעקב נשמעים כברכות. מדיכך נלמד שלמרות זאת, כל דבריו היו ברכות?(רש"י מט,כח) הפסוק אומר '... ויברך אותם איש שר כברכתו ברך אותם' כלומר, למרות שזה לפעמים נראה כגערה, זאת הייתה ברכה.
15. במעמד הברכות יעקב חוזר בפני כל בניו על בקשתו ליוסף. מהי בקשתו? (מט,כט) בקשתו להיקבר במערת המכפלה.
16. איזו מילה חסרה במיתת יעקב ומה לומדים מכך חז"ל?(רש"י מט,לג) לא כתוב על יעקב 'וימת' ולומדים מכך חז"ל שיעקב אבינו לא מת (מה זרעו בחיים אף הוא בחיים)

קבורת יעקב בכבוד מלכים (נ, א-ד)

יוסף פורץ בבכי, נופל על-פני אביו ונושק לו לפרידה.

1. מה יוסף מצווה לעשות בגופו של יעקב (נב, ל) לחנוט את יעקב.
2. כמה זמן חנטו את יעקב? (נב, 40 יום).
3. כמה זמן בכו מצרים על מותו של יעקב ומדוע? (רש"י נ, ג) שלושים. כשהגיע יעקב למצרים הפסיק הרעב שם ומי הנילוס התברכו.
4. מדוע הסכים פרעה ליוסף ללכת לקבור את אביו? מדוע לא אמר לו לעבור על שבועת אביו? (רש"י נ, ג) פרעה פחד שאם יאמר לו לעבור על השבועה, יעבור גם יוסף על השבועה שנשבע לפרעה שלא יגלה שהוא יודע יותר שפות מפרעה. ולכן, כדי שלא ירד מעמדו של פרעה, התיר ליוסף לקבור את אבי ברץ ישראל.
5. מי עלה עם יוסף לקבור את יעקב? (נז, ז) כל עבדי פרעה, זקני בית פרעה, כל זקני מצרים, בני יוסף ואשתו, אחי יוסף, בניהם ונשותיהם ונוסף על זה באו רכב ופרשים.
6. היכן נעשה מספד גדול ליעקב וכמה זמן? (נז, י) גורן האטד, שבעה ימים.
7. מה מנעו יוסף, אחיו ועבדיו בעומדם בגורן האטד? (רש"י נ, ז) מלכי כנען ונשיאי ישמעאל רצו לעשות מלחמה, וכשראו את כתר של יוסף תלוי על ארונו של יעקב, תלו גם הם את כתריהם ונמנעו מלהילחם.
8. מי נשא את ארונו של יעקב ומדוע? (רש"י נ, יב) ? ולא בני בניו (נכדיו) שכך צוים, אל ישאו מטתי לא איש מצרי ולא אחד מבניכם שהם מבנות כנען, אלא אתם,
9. יעקב קובע לבניו את סידורם בנשיאת הארון. היכן נקבע אותו סדר האחים ? (רש"י נ, יב) וקבע להם מקום, ג' למזרח, וכן לארבע רוחות, וכסדרן למסע מחנה של הגלים נקבעו כאן. לוי לא ישא, שהוא עתיד לשאת את הארון. ויוסף לא ישא, שהוא מלך. מנשה ואפרים יהיו תחתיהם, וזהו איש על דגלו באותות, באות שמסר להם אביהם לישא מטתו:

חששם של אחי יוסף מנקמה (נ, טו-כא)

1. ממה חששו אחי יוסף לאחר מות אביהם ומה גרם להם לחשוב כך? (רש"י נ, טו) הם פחדו שיוסף יחזיר להם על כך שהם מכרו אותו, והם פחדו עוד יותר כשראו שהוא כבר לא מאכיל אותם על שולחנו.
2. מה קרה בנוסף בדרך חזרה מארץ ישראל שהגביר את חששם? (בעל הטורים נ, טו) אחי יוסף חששו שיוסף ינקום בהם על כך שמכרו אותו ומה שהגביר את חששם היה העובדה שהם עברו ליד המקום בו הושלך יוסף לבור ויוסף התעכב שם ובירך 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה'.
3. מה עושים אחי יוסף (נ, טז-יז) ? הם שלחו אליו שליחים ובפיהם צוואה שאמר, כביכול, אביהם לפני מותו, ולפיה עליו לסלוח לאחיו.
4. מדוע אמרו אחי יוסף ליוסף שיעקב ציווה על יוסף למחול לאחיו על מכירתו? הרי זה שקר! (רש"י נ, טז) מותר לשקר מפני דרכי שלום, כלומר, כשרוצים לעשות שלום בין אנשים.
5. מי דיבר עם יוסף בפסוק י"ז? הוכח! (רש"י נ, טז) בני בלהה, שהיו קרובים ליוסף. ההוכחה היא מהפסוק הבא, שכתוב 'ויבואו גם אחיו. יוסף שומע את דברי אחיו ובוכה'. וגם אחיו נפלו לרגליו והציעו עצמם לעבדים כדי להינצל מנקמתו.
6. הביאו את המשל שמביא האור החיים הקדוש לדברי יוסף בפסוק י"ט והסבירו את הנמשל. (אור החיים נ, יט) אדם שרצה להשקות את חברו ברעל, ובסוף השקהו ביון. הנמשל הוא שאחי יוסף רצו למכור אותו לעבד, ובסוף גרמו שיהיה מלך.
7. מה אומר להם יוסף (נ, כ)? אתם חשבתם עלי לרעה והקב"ה חשבה לטובה כדי להביא להצלת משפחת יעקב.
8. מה מבטיח להם יוסף (נ, כא)? מנחם אותם ומבטיח שידאג לכלכלתם ולכלכלת ילדיהם.

צוואת יוסף (נ, כב-כו)

יוסף הצדיק מת לפני כל אחיו. הוא מבקש מאחיו ואף משיבוע אותם להעביר לבניהם ולבני-בניהם את צוואתו

1. כמה זמן חי יוסף? (נכב, 110 שנים).
2. מה פירוש 'בני שלשים' בלשון של היום? (נכג, נ) בני נכדים.
3. כמה דורות ראה יוסף מבני בניו? (נכג, ז) עד הדור הרביעי, בני מכיר בן מנשה בן יוסף.
4. יוסף לפני מותו מצווה את בני ישראל ציווי דומה לשל אביו, מהו הציווי? (נכה, ז) יוסף השביע את בני ישראל שלא יקברו אותו במצרים ושיקחו את עצמותיו לקבורה מחוץ למצרים.
5. איך אחי יוסף מתקנים את חטאם בהבטחתם לקחת את ארון יוסף לקבורה בארץ? (בעל הטורים נ, כה) הם הביאו אותו למצרים, והם גם יחזירו אותו.
6. מדוע אחי יוסף נקראים כאן 'בני ישראל'? (רמב"ן נ, כה) כי השבועה של יוסף לא הייתה רק לאחיו אלא ציווה להם שישביעו גם את בניהם אחריהם עד הגאולה.